وطن امروز
روزنامه سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی
صاحب‌امتیاز: مهرداد بذرپاش
مدیرمسئول: محمد آخوندی سردبیر: رضا شکیبایی
نشانی: خیابان انقلاب اسلامی، بین حافظ و خیابان ولیعصر(عج) کوچه سعید، پلاک ۹
روابط عمومی: ۶۶۴۱۳۷۹۲ تحریریه: ۶۶۴۱۳۷۸۳
نمابر: ۶۶۴۱۴۱۳۷ پیام‌گیر: ۶۶۴۱۳۹۴۲
سازمان آگهی‌ها: ۶۱۰۸۶۱۶۳
پست الکترونیک: info@vatanemrooz.ir
چاپ: شرکت رواق روشن مهر

افق

اذان ظهر: ۱۲:۱۶ غروب آفتاب: ۱۷:۲۳
اذان مغرب: ۱۷:۴۲ نیمه‌شب شرعی: ۲۳:۳۳
اذان صبح فردا: ۵:۴۲ طلوع آفتاب: ۷:۰۹

کلام نور

توکل بر خداوند، مایه نجات از هر بدی و محفوظ بودن از هر دشمنی است.
حضرت علی(ع)

سلام وطن

پیامک: ۳۰۰۰۸۸ / تلفن: ۶۶۴۱۳۹۴۲

■ آقایان دولتی که اینقدر راحت می‌گویند هیچ مشکلی نیست که نتوانیم حل کنیم اگر به خدا توکل می‌کردند ما هم باور می‌کردیم ولی متأسفانه تا اینجای کار که ما مشاهده کرده‌ایم، توکل بر کدخدا بوده که نتیجه‌ای هم البته در پی نداشته است.
کریمیان

■ کاش آقای نوبخت، سخنگوی محترم دولت، از همه اقدامات هم دفاع نکنند؛ کارهایی که آقای ظریف کردند؛ چه پیاده‌روی با وزیر خارجه آمریکا که به تعهدات توافق ژنو عمل نمی‌کند و همچنان بر ایران فشار وارد می‌کند و چه رفتن به پاریس در حالی که سران دولت فرانسه حامی اهانت‌کنندگان به پیامبر عزیز اسلام(ص) است و در همین کشور، مرحوم پروفسور روژه گارودی را به جرم(!) زیر سوال بردن متقن و همراه با اسناد هولوکاست، محکوم به زندان کردند، توجیه‌ناپذیر است. باید عذرخواهی کنند نه توجیه!
پاکی

■ زندگی معلمان در حال حاضر به سختی می‌گذرد. لطفا در سال آینده حقوق این قشر زحمتکش و تربیت‌کننده آینده‌سازان کشور را افزایش دهند.
صادقی

■ با دادن آمارهای گل و بلبلی اوضاع اقتصادی تغییر نمی‌کند با کار و تقویت تولید داخلی همه چیز درست می‌شود. دولت در روندی که یک سال و نیم است در پیش گرفته که اشتباه بودنش اثبات شده، نمی‌خواهد تجدیدنظر کند؟
یک هموطن

خبر

مصباحی‌مقدم:

۱۱ هزار میلیارد تومان بودجه عمومی دولت عملیاتی نمی‌شود

گروه اقتصادی: کارشناسان در برنامه مناظره روز گذشته به انتقاد از لایحه بودجه ۹۴ دولت پرداختند. غلامرضا مصباحی‌مقدم، عضو کمیسیون برنامه و بودجه درباره کسری بودجه دولت گفت: هم‌اکنون یک رقم هزار میلیارد تومانی بابت فروش اوراق مشارکت در بودجه وجود دارد که این یکی از موارد کسری در بودجه است اما مورد دیگر ۳۰ هزار میلیارد تومان کسری ناشی از درآمدهای نفتی است و اما مورد دیگر ۱۱ هزار میلیارد تومان بودجه عمومی است که سابقه نشان داده است این رقم نیز محقق نخواهد شد. وی افزود: نباید در بودجه تعیین کنیم که قیمت نفت و نرخ ارز چقدر باشد، زیرا این کار به بازار و اقتصاد علامت می‌دهد؛ درآمد نفت در بودجه ۷۱ هزار میلیارد تومان پیش‌بینی شده است که با پیشنهادهایی که ارائه شده است، می‌توان درآمدهای نفتی را حذف کرده و درآمدهای جایگزین برای آن در نظر بگیریم. عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس با بیان اینکه براساس برآوردهای انجام شده، حداکثر درآمد نفتی ایران در سال آینده ۴۰ هزار میلیارد تومان خواهد بود، گفت: نباید بودجه را براساس این تصور ببندیم که تحریم‌ها از بین می‌رود و قیمت نفت افزایش می‌یابد؛ پیشنهادهای بنده و همکاران مجلس در صورت اجرا راهکار مناسبی برای جایگزینی با درآمدهای نفتی است. وی تأکید کرد: اصل مساله را باید بپذیریم و نگوییم در سال‌های بعد این برنامه را اجرا کنیم؛ اگر این راهکارها در بودجه آورده شود و درآمدهای نفتی بودجه به صفر برسد، علامت به بازار داخل و خارج داده خواهد شد و دیگر در مذاکرات تحت فشار نخواهیم بود. مصباحی‌مقدم اضافه کرد: منابعی را که ما پیشنهاد می‌کنیم، قطعاً قابل تحقق خواهد بود اما مقداری همت می‌خواهد؛ این پیشنهادها را به آقای رئیس‌جمهور ارائه کردیم و ایشان مقرر کردند جلسه‌ای با معاون اول رئیس‌جمهور و مسؤولان اقتصادی برای بررسی این پیشنهادها برگزار شود. همچنین احمد توکلی عضو دیگر کمیسیون برنامه و بودجه گفت: دولت به دنبال افزایش بیشتر درآمدهای نفتی است اما به این موضوع توجه نمی‌کند که درآمدهای نفتی در بودجه از دو عامل برون‌زا و تنها یک عامل درون‌زا تبعیت می‌کند. متاسفانه قوانین بودجه از قوانین بالادستی کشور تبعیت نمی‌کند. توکلی ادامه داد: هر سال دولت به دنبال این است که درآمدهای نفتی را در بودجه افزایش دهد و امسال نیز این شرایط وجود دارد. وی با اشاره به قیمت نفت ۷۲ دلاری ادامه داد: هم‌اکنون شاهد هستیم قیمت نفت به کمتر از ۵۰ دلار رسیده است اما دولت در بودجه نفت ۷۲ دلاری را پیشنهاد داده است.

آب‌وهوا

ابوموسی	۶ / ۲۲	سیستان	۱- / ۱۱
آذرشرقی	۲- / ۱۰	فارس	۲- / ۱۳
آذرغربی	۸- / ۸	قزوین	۳- / ۱۰
اردبیل	۳- / ۱۰	قم	۱- / ۱۳
اصفهان	۴- / ۱۲	کردستان	۴- / ۱۶
البرز	۲- / ۱۱	کرمان	۲- / ۸
ایلام	۴ / ۱۶	کرمانشاه	۷- / ۱۵
بوشهر	۱۱ / ۲۱	کهگیلویه	۱- / ۱۵
تهران	۲ / ۱۲	گلستان	۱- / ۱۴
چهارمحال	۷- / ۱۳	گیلان	۶ / ۱۲
خراسان‌ج	۹- / ۷	لرستان	۴- / ۱۶
خراسان‌ر	۴- / ۶	مازندران	۱ / ۱۲
خراسان‌ش	۶- / ۷	مرکزی	۵- / ۱۱
خوزستان	۷ / ۲۴	هرمزگان	۶ / ۲۲
زنجان	۳- / ۱۲	همدان	۱- / ۱۲
سمنان	۲- / ۱۱	یزد	صفر / ۱۳

تقویم تاریخ

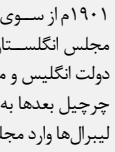

■ **شهادت امام محمدباقر(ع) به روایتی (۱۱۴ق)**

حضرت امام محمدباقر(ع) ۱۹ سال و ۱۰ ماه پس از شهادت پدر بزرگوارش حضرت امام زین‌العابدین(ع) زندگی کرد و در تمام این مدت به انجام وظایف خطیر امامت، نشر و تبلیغ فرهنگ اسلامی، تعلیم شاگردان، رهبری اصحاب و مردم، اجرای سنت‌های جد بزرگوارش در میان خلق، متوجه کردن دستگاه غاصب حکومت به خط صحیح رهبری و راهنمایی مردم در جهت شناخت رهبر واقعی و امام معصوم که تنها خلیفه راستین خدا و رسول(ص) در زمین است پرداخت و لحظه‌ای از این وظیفه غفلت نفرمود. سرانجام در سال ۱۱۴ هجری در سن ۵۷ سالگی در مدینه به‌وسیله هشام مسموم شد و چشم از جهان فروبست. پیکر مقدسش را در قبرستان بقیع- کنار پدر بزرگوارش- به خاک سپردند.

■ **بستن فرودگاه مهرآباد به دستور بختیار برای جلوگیری از ورود امام به ایران (۱۳۵۷ش)**

وقتی خبر بازگشت حضرت امام خمینی(ره) به کشور قوت گرفت، دولت بختیار برای جلوگیری از ورود امام به همه شرکت‌های هواپیمایی بین‌المللی اعلام کرد به تهران پرواز نکنند. علاوه بر این به دستور بختیار، تعداد زیادی تانک و زره‌پوش در فرودگاه مهرآباد تهران مستقر شد تا از ورود امام به میهن اسلامی جلوگیری کند. همچنین همه فرودگاه‌های کشور برای ۳ روز بسته اعلام شد و در نتیجه نزدیکان امام اعلام کردند، به مناسبت بسته بودن فرودگاه‌ها، سفر امام به تهران، دو روز به تعویق افتاد. عکس‌العمل مردم در برابر این عمل بختیار به حدی شدید بود که دستور بختیار ظرف چند روز لغو شد.

■ **مرگ وینستون چرچیل، سیاستمدار و نخست‌وزیر پیشین انگلستان (۱۹۶۵م)**

سِر وینستون لئونارد اسپنسر چرچیل، سیاستمدار معروف و نخست‌وزیر انگلستان در دوران جنگ دوم جهانی، در ۳۰ نوامبر سال ۱۸۷۴م در لندن به دنیا آمد و پس از پایان تحصیلات خود وارد ارتش شد. او در سال ۱۹۰۱م از سوی محافظه‌کاران به نمایندگی مجلس انگلستان انتخاب و در ۱۹۰۵م، دبیر دولت انگلیس و مستعمرات این کشور شد. چرچیل بعدها به‌عنوان نماینده پارلمان از سوی لیبرال‌ها وارد مجلس شد سپس به سمت رئیس دفتر برنامه‌ریزی تجاری و نیز به‌عنوان وزیر کشور و اولین لُرد دریادار مشغول به کار شد. وی در این پست به اصلاحات وسیعی در امور دریاداری انگلستان دست زد ولی به واسطه بعضی اتهامات درباره سهل‌انگاری در جنگ اول جهانی استعفا کرد. چرچیل در سال ۱۹۱۷م به کابینه فراخوانده شد و در اواسط دهه ۱۹۲۰م بار دیگر به مجلس انگلستان راه یافت. چرچیل در خلال سال‌های جنگ دوم جهانی، ابتدا به دریاسالاری سپس در ۱۰ مه ۱۹۴۰م به نخست‌وزیری دولت ائتلافی انگلستان رسید. وی در جریان جنگ دوم جهانی توانست انگلستان را از یک سو به اروپای غربی و از جانب دیگر به آمریکا نزدیک کند. چرچیل که در تیره‌روزترین مقاطع تاریخ حیات انگلستان رهبر این کشور بود، با شکست محافظه‌کاران، به حزب لیبرال که به رهبری وی در جنگ جهانی خوشبین بودند پیوست و از جانب آنان وارد مجلس شد و پست نخست‌وزیری را بار دیگر به دست گرفت. با وجود این، در نخستین انتخابات عمومی انگلستان که پس از شکست آلمان برگزار شد، اکثریت مردم انگلستان به چرچیل رای ندادند و او در حالی که به همراه سران متفقین، در کنفرانس پوتسدام حضور داشت، به‌رغم همه خدماتی که در زمان جنگ به ملت انگلیس کرده بود، از کار کنار رفت. چرچیل یکبار دیگر در سال ۱۹۵۱م و به دنبال ملی شدن صنعت نفت ایران، به نخست‌وزیری رسید. او با طرح سرنگونی حکومت دکتر مصدق و جلب حمایت آمریکاییان برای اجرای این نقشه، توانست حکومت حزب متبوعش، یعنی حزب محافظه‌کار را برای مدتی طولانی در انگلستان تثبیت کند. چرچیل در ۱۰ سال باقیمانده عمر بیشتر به کار نویسندگی و نقاشی اشتغال داشت و خاطرات دوران جنگ را به نگارش درآورد. وی سرانجام در ۲۴ ژانویه سال ۱۹۶۵ در ۹۱ سالگی درگذشت. چرچیل را باید از معماران اصلی سیاست بین‌المللی انگلستان در یک قرن اخیر دانست.

ماجرا

نگاهی به معاهدات و امتیازات خارجی ایران در ۲ قرن منتهی به انقلاب اسلامی - ۴

امیرکبیر، مذاکره کننده سخت

■ امیرحسین صفایی ■

مشهورترین نقاشی از چهره میرزاتقی خان امیرکبیر به دست محمدابراهیم تفاشباشی در سال ۱۲۶۵ هـ.ق

در ادامه سلسله نوشتارهای هفتگی ستون «ماجرا»، اینک در بخش چهارم معاهده «ارزنةالروم» را به مطالعه و بررسی می‌نشینیم. در بخش‌های پیشین نگاهی مختصر به عهدنامه‌های «گلستان» و «ترکمانچای» داشتیم و شرایط و زمینه‌های تاریخی، سیاسی و اجتماعی انعقاد آن دو معاهده را از نظر گذراندیم. همچنین ضمن معرفی میرزا ابوالحسن ایلچی به عنوان نماینده ایران در مذاکرات آن دو قرارداد، برخی گرایشات و اعتقادات غربگرایانه این رجل سیاسی را مختصراً از خلال سرگذشت و سفرهای خارجی او و سفرنامه مهم «حیرت‌نامه سفرا» مرور کردیم.

عهدنامه «ارزنةالروم» با عثمانی از دو منظر عمده دارای اهمیت، در نقطه مقابل «گلستان» و «ترکمنچای» می‌نشیند؛ نخست از نظر تأمین حداکثری منافع ملی ایران در محتوای مذاکرات و قرارداد و دیگر از نگاه تیم مذاکره‌کننده. هر چند به سبب دشمنی طرف‌های مذاکره با ایران و همدستی جهت تضییع حقوق ایرانیان شباهتی عجیب از نقطه‌نظر شرایط سیاسی و پیرامونی مذاکرات به دو معاهده پیشین می‌برد.

■ **زمینه‌های عهدنامه «ارزنةالروم»**

درگیری‌های سیاسی و نظامی با عثمانی را دست‌کم از دوران صفویه می‌توان مستنداً پیگیری کرد. جهت تنویر ذهن خواننده محترم لازم به ذکر است امپراتوری عثمانی نزدیک به ۶ قرن تا سال ۱۹۲۲ میلادی بر قلمرویی گسترده از منطقه غرب آسیا و مدیترانه حکومت می‌کرده و در دوران مورد بحث ما همه همسایگان غربی و جنوبی حال حاضر ایران تحت حکومت عثمانی قرار داشته‌اند. در عصر صفویه چند جنگ میان دو کشور رخ داد و مناطق غربی ایران بارها مورد هجوم ارتش عثمانی قرار گرفت. آذربایجان و کردستان چند بار توسط عثمانی‌ها تصرف شد و سپس مجدداً به دست ایران افتاد. این اختلافات و درگیری‌ها در دوران نادرشاه نیز ادامه یافت. نادرشاه در چند جنگ مقابل عثمانی‌ها به پیروزی دست یافت تا آنجا که در پاسخ به خوی کشورگشایی عثمانی، شهرهای مهمی در سرزمین عراق نظیر کربلا، نجف، سامرا، حله و اربیل را تصرف کرد و حتی حاکم موصل را بدون تصرف این شهر به اطاعت حکومت ایران درآورد. در این مرحله نادر به عثمانی‌ها پیشنهاد صلح داد و برای اثبات حسن‌نیت خود خاک عراق را از ارتش ایران خالی کرد اما عثمانی‌ها با پیشنهاد صلح مخالفت کردند و همین مسأله جنگ‌های شدیدی را میان دو کشور در سال ۱۱۵۸ هـ.ق در پی داشت که همگی با غلبه کامل ایران همراه شد.

به سبب شکست، حکومت عثمانی سرانجام تن به مصالحه داد اما این مصالحه نیز اختلافات ریشه‌ای دو کشور را درمان نکرد و در دوران قاجار نیز مرز ایران و عثمانی شاهد جنگ‌ها و تنش‌های مکرر بود. در سال ۱۲۳۶ هـ.ق در عصر حکومت فتحعلی‌شاه درگیری وسیعی در مناطق غرب و شمال‌غرب میان سپاهیان دو کشور رخ داد که به پیشروی عمیق نیروهای ایران تحت امر عباس‌میرزا در داخل خاک عراق انجامید. در این مرحله دولت ایران تقاضای صلح عثمانی را پذیرفت و عهدنامه ارزنةالروم اول در سال ۱۲۳۹ هـ.ق میان دو کشور به امضا رسید. نماینده ایران در مذاکرات این قرارداد میرزاتقی‌خان فراهانی (امیرکبیر) بود. بر اساس بندهای قرارداد «ارزنةالروم اول» مقرر شد ایران مناطق تصرف شده را به عثمانی بازگرداند. همچنین دولت عثمانی متعهد شد رفتار همیشگی خود در آزار زوار و حجاج ایرانی را اصلاح کند. ۲ کشور همچنین توافق کردند ضمن استقرار سفیر در پایتخت یکدیگر، تعاملات اقتصادی دوستانه‌ای با یکدیگر داشته باشند اما خطوط مرزی همچنان مبهم باقی ماند. در سال ۱۲۵۳ هـ.ق والی بغداد با سوءاستفاده از درگیری ایران در مسأله هرات به خرمشهر حمله برد و ضمن تخریب بخش وسیعی از منطقه، آن را به اشغال حکومت عثمانی درآورد.

نظامیان عثمانی خرمشهر (محمره) را غارت کرده و عده بسیاری از مردم را به قتل رساندند. این رخداد در دوران پادشاهی محمدشاه در ایران رقم خورد و تلاش چند ساله سیاسی او برای بازپس‌گیری خرمشهر و عذرخواهی عثمانی بی‌ثمر ماند. در این برهه محمدشاه تصمیم گرفت مسأله را از طریق نظامی علاج کند و آماده حمله به عراق شد. سپاه عثمانی در این زمان در مصر شکست سختی متحمل شده بود و حمله ایران در صورت عملی شدن نتیجه‌ای جز پیروزی قطعی در بر نداشت. سفرای انگلیس و روسیه که چنین پیروزی را برای ایران به صلاح نمی‌دانستند، موفق شدند با فشار بر دربار، تهاجم ایران را متوقف کنند و چنین کردند. روایات تاریخی نقش حاجی‌میرزا آقاسی، صدراعظم محمدشاه را در این مسأله بسیار برجسته می‌دانند. بسیار مشهور است که آقاسی در مقابل بیگانگان دچار نوعی خودکم‌بینی بوده است به طوری که هر نامه‌ای که به زیردستانش می‌نوشته و به مسائل داخلی ایران مرتبط بوده است، یک نسخه از آن را نیز به سفارتخانه‌های انگلستان و روسیه ارسال می‌کرده است! این «خودکم‌بینی»، «وادادگی» و «اعتمادسازی» موجب شده بود انگلستان و روسیه در مقاطع حساس از او در پیشبرد مقاصد خویش نهایت بهره را ببرند. در آن برهه مسأله حمله ایران به عثمانی که بی‌تردید می‌توانست به سادگی امتیازات فراوانی را نصیب ایران کند و حتی شاید جغرافیای متفاوتی را برای مناطق غربی ایران رقم بزند با دسیسه بیگانگان متوقف شد. جالب است که آقاسی سال‌ها بعد به سبب همین سابقه بی‌کفایتی و خیانت توسط امیرکبیر به کربلا تبعید شد و در همان شهر درگذشت. سرانجام روس و انگلیس که فتح بزرگ ایران را ناکام گذاشته بودند، موفقت شاه ایران را برای تشکیل کمیسیون حل اختلافات ایران و عثمانی کسب کردند. این کمیسیون شامل نمایندگان ایران، عثمانی، روس و انگلیس بود و در سال ۱۲۵۹ هـ.ق در شهر ارزروم آغاز به کار کرد. نماینده ایران در این مذاکرات وزیرنظام میرزاتقی‌خان امیرکبیر بود؛ فردی که نامش در تاریخ ایران بحق با دیانت، کفایت، استقلال و پیشرفت همراه است.

حاجی‌میرزاآقاسی، صدراعظم محمدشاه قاجار

■ **مذاکره سخت، مذاکره‌کننده سخت**

مذاکرات ارزنةالروم را می‌توان نخستین کنفرانس بین‌المللی بین ایران و چند کشور خارجی دانست که از قضا و برخلاف عادت مألوف قاجاریه این بار فرد مناسبی ایران را نمایندگی می‌کرد. اگر خواننده محترم مباحث پیشین را به یاد بیاورد، مذاکره‌کننده ایران در «گلستان» و «ترکمانچای» میرزا ابوالحسن‌خان ایلچی، یک یهودی جدیدالاسلام سست ایمان بود که در لندن به تشکیلات فراماسونری پیوسته بود و در مذاکرات بخش وسیعی از شمال ایران را به تحریک انگلیس، به روس‌ها بخشید و اساساً و از ابتدا با مشورت سرگور اوزلی انگلیسی به قصد خیانت به عنوان مذاکره‌کننده ایران انتخاب شد. این بار اما میرزاتقی‌خان و تیم مذاکره‌کننده از میان جناح مؤمن مردمی و معتقد به مقاومت در برابر بیگانه انتخاب شده بودند. امیرکبیر برجسته‌ترین شاگرد قائم‌مقام فراهانی بود و در جریانی رشد یافته بود که در همان جنگ‌های ایران و روس نیز راهکار را در بسیج مردم با فتوای مرجعیت دینی جست‌وجو و بارها نیز ضربات کاری به دشمن وارد کردند. جریان مقاومت دینی به دنبال استقلال و پیشرفت با استفاده از نیروی ملت بود اما در مقابل شاهان قاجار و دیپلمات‌های مایل به بیگانه به دنبال جلب حمایت قدرت‌ها می‌رفتند و دست استمداد به سوی آنان دراز می‌کردند. هر چند همواره این دست خالی بازمی‌گشت. گویی این سنتی تاریخی است که تا امروز نیز بدون تغییر باقی مانده است. شاید اگر در جنگ‌های ایران و روس نیز جریان وابسته و واداده، توطئه نمی‌کردند، مقاومت مردم به نتیجه می‌رسید و اساساً کار به مذاکره منتهی نمی‌شد یا مذاکرات نتایجی چنین خفت‌بار به بار نمی‌آورد.

به هر حال میرزاتقی‌خان در همین شرایط به ارزروم اعزام شد و در مذاکرات چنان سخت به مطالبه حقوق و منافع ایران همت گماشت که این گفت‌وگوها بیش از ۴ سال به درازا کشید. این اقامت و مذاکرات طولانی نتایج ارزشمندی برای ایران داشت و پافشاری و هوشیاری امیرکبیر موجب شد تمام مسائل موجود میان ۲ کشور حل و فصل شده و حقوق سیاسی و مرزی ایران تماماً به رسمیت شناخته شود.

پس از ۴ سال و نیم مذاکره، عزم پولادین امیر، نمایندگان عثمانی، روس و انگلیس را به زانو درآورد. در قرارداد ارزنةالروم، خرمشهر و آبادان تحت حاکمیت ایران شناخته شد. همچنین به حاکمیت ایران بر ساحل شرقی اروندرود (شط‌العرب) و حق ایران مبنی بر کشتیرانی در اروندرود اقرار شد. در این عهدنامه همچنین حدود مرزی ایران و عثمانی (مرزهای کنونی با ترکیه و عراق) به طور دقیق مشخص و مکتوب شد. این حدود مرزی تا به امروز در مرزهای غربی رسمیت دارد.

این پیروزی سیاسی در شرایطی به دست آمد که حداقل حمایت منطقی از میرزاتقی‌خان به عمل نمی‌آمد و حتی به عکس هرازچندی با فشار انگلیس و روسیه بر دربار، نامه‌هایی برای وی به ارزروم ارسال می‌شد که کار او را در پیگیری مصرانه حقوق ملت ایران دشوارتر می‌ساخت. نامه‌هایی که در رفتاری شگفت پیش از آنکه به دست او برسد، به رؤیت نمایندگان و سفرای انگلیس و روسیه می‌رسید. میرزاتقی‌خان با وجود این شرایط داخلی و منطقه‌ای مذاکره‌ای به غایت سخت را اداره کرد و با این حال هیچ مساله‌ای را لاینحل باقی نگذاشت.

■ **رفتار مذاکراتی میرزاتقی‌خان**

هرچند اسناد و صورتجلسه‌های مذاکرات ارزنةالروم به دلایل نامعلومی موجود نیست اما از خلال برخی گزارش‌ها و روایت‌های نمایندگان طرف‌های مذاکره‌کننده می‌توان به اسلوبی مشخص از روش و منش سیاسی و مذاکراتی امیرکبیر دست یافت. رفتاری که او بعدها در سمت صدراعظمی نیز شجاعانه از خود به نمایش گذاشت.

۱- متانت و قاطعیت: رابرت کرزن، منشی مخصوص سفیر انگلیس که خود در مذاکرات ارزنةالروم حاضر بوده است، درباره شخصیت میرزاتقی‌خان می‌نویسد: «این شخص از تمام ماموران عثمانی، ایران، روسیه و بریتانیای کبیر که در آن وقت در ارزنةالروم حضور داشتند، جالب توجه‌تر بود و با هیچ‌یک از آنان قابل مقایسه نبود». (تاریخ ادبیات ایران، ادوارد براون)

آنگونه که سفیر انگلیس در استانبول و نماینده آن کشور در مذاکرات روایت کرده‌اند: «وزیرنظام موقع‌شناس بود و بسیار سنجیده سخن می‌گفت و در مذاکرات شیوه بسیار ماهرانه‌ای داشت. می‌دانست کجا باید دست بالا را بگیرد و کجا کوتاه بیاید. کجا استوار باشد و تندی نماید و کجا گذشت کند و نرمی به خرج دهد. پی برده بود در چه اموری روس و انگلیس با هم سازش کرده‌اند و در چه مواردی سیاست‌شان همسان نیست. او در محیط مذاکرات و در شهر بسیار سنگین و متین رفتار می‌کرد به حدی که دوست و دشمن را به خود جلب کرده بود». (فریدون آدمیت، امیرکبیر و ایران)

او اگرچه چهره‌ای متبسم داشت اما نه در خنده افراط می‌کرد و نه بیجا خشم می‌گرفت.

۲- برخورد از موضع بالا: آنگونه که گزارش شده است امیر از توان استدلال بسیار بالایی برخوردار بوده است. وی در طول ۴ سال هیچ‌گاه در تنگنایی منطقی گرفتار و مغلوب نشد. او همواره برگ برنده‌ای در آستین داشت تا به وسیله آن حریف را مغلوب کند و برخلاف برخی نگاه‌های کنونی مذاکره را بازی برد- برد نمی‌دانست بلکه سرسختانه و البته مستند و منطقی حقوق حداکثری ملت و کشورش را مطالبه می‌کرد و حرف خود را به کرسی می‌نشاند.

ادامه در صفحه ۱۲

آنم آرزوست / ۱۷۲

اداره و اصلاح خود

■ حجت‌الاسلام والمسلمین سید سعید لواسانی* ■

اهمیت مسأله غرور و مشکله آن در میان کارگزاران نظام، اجازه نمی‌دهد که ما آن بحث را رها کنیم. شیطان هیچ‌گاه دست از سر ما برنمی‌دارد و نفس هم ما را آرام نمی‌گذارد. فکر می‌کنیم ما به دستورات شرع مقدس عمل می‌کنیم، وقت خود را هم برای خدمت به مردم اختصاص داده‌ایم؛ اینجاست که غافل می‌شویم و شیطان رخنه می‌کند. یادمان نرود که انقلاب اسلامی چه اهدافی دارد و ما اکنون کجا هستیم و همواره به خودمان تذکر بدهیم، زیرا اگر این تذکار همیشگی نباشد، فراموشی بر ما عارض می‌شود، بویژه در کثرت کارها و شدت مسائل. این فراموشی ما را به غفلت می‌کشاند و نتیجه غفلت هم کفران است و از کفران تا کفر هم راهی نیست! ببینید چه مسیر پرخطری را در پیش داریم. مبادا نیروی خود را ضایع کنیم و همه وجود خود را مصروف کارهایی کنیم که به پندار خودمان زیبا و خوب است اما در حقیقت جز زیان نتیجه‌ای در بر ندارد. تهدید قرآن را درباره خود جدی بگیریم: **«قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمالاً الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَياةِ الدُّنْيا وَ هُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعاً»** [کهف: ۱۰۴-۱۰۳] «ای پیامبر به مردم بگو آیا شما را به زیانکارترین اعمال آگاه کنم؟ کسانی که کوشش آنان در زندگی دنیا گم شد و توهم می‌کنند که کارهای خوبی انجام می‌دهند.» مبادا مخاطب این آیه باشیم و بشنویم و عمل نکنیم. مومنان همواره با زبان و وجود خود به خدا عرض می‌کنند: **«سَمِعْنا وَ أَطَعْنا غُفْرانَكَ رَبَّنا وَ إِلَيْكَ الْمَصِيرُ»** [بقره: ۲۸۵] «پروردگار ما سخنان حق را شنیدیم و پذیرفتیم و از آن اطاعت کردیم. ما را ببخش و نقص‌های ما را بپوشان و برطرف فرما ای پروردگار ما. تحول و دگرگونی ما به سوی توست.» بنابراین گام نخست کارگزاری در نظام اسلامی اصلاح خود است و چنین شخصی کارگزار نظام اسلامی است. امیرالمومنین علیه‌السلام می‌فرمایند: **«مَنْ سَاسَ نَفْسَهُ أَدْرَكَ السِّيَاسَه»** [غرر الحکم: ۳۳۱] کسی که نفس خودش را سیاست و درون خودش را اصلاح کند، به سیاست به معنای اسلامی رسیده و به معنای اسلامی سیاستمدار است. ما باید نخست خودمان را اصلاح کنیم و آنگاه به مردم بپردازیم. هرکسی که مسؤولیتش بیشتر است، در این جهت وظیفه‌ای بیشتر دارد. **«حَقٌّ عَلَى الْمَلِكِ أَنْ يَسُوسَ نَفْسَهُ قَبْلَ جُنْدِهِ»** [غرر الحکم: ۳۴۱] «بر حاکم واجب است که بیش از آنکه به سیاست و اداره زیرمجموعه خود بپردازد، خودش را اداره و اصلاح کند.» آری! کارگزار نظام اسلامی باید مراقب و محافظی درونی برای خود بگمارد و اجازه انحراف را به خود ندهد. و از سرچشمه جلوی هرگونه انحراف و فساد را در خود بگیرد. روح کارگزاری در نظام اسلامی با دنیادوستی و تجمل‌پرستی و کسب منافع شخصی و خودبرتربینی و غرور و فریب ناسازگار است. بنابراین ضرورت دارد دل را به شهوات نسپاریم و اسیر هواهای نفسانی نشویم اگرنه عمر خود را باخته‌ایم. مبادا ما در کار افراط کنیم، صبح و شام ما در خدمت باشد اما کاری به قلب و درون خود نداشته باشیم و گامی در جهت پاک‌کردن قلب و اصلاح درون بر نداریم. آن‌وقت همه کارهای ما ظاهرسازی است. بدتر اینکه به خود و حال خود هم اطمینانی دروغین داریم. کاری ندارد. امتحان کنیم، آیا ما از غیبت یا تهمت یا دروغ پرهیز می‌کنیم؟ اگر نکردیم، یعنی درون ما آلوده است و هرچه بکنیم، بی‌فایده است. پس باید بر حال خود بترسیم تا مغرور نشویم. آیا ما در کارهای خود آزاد هستیم؟ یا نگهبانی درونی؛ همواره مراقب ماست؟ اگر آزاد بودیم، بدانیم که بنده نیستیم و قلبی بیمار داریم که به انواع بیماری‌ها مبتلاست اما توهمی روی آنها را پوشانده است. شاید اهل مستحباتی چون روزه مستحبی یا نمازهای نافله و صدقه و امثال آن هم باشیم. اما اگر درون خود را از آلودگی‌ها پاک نکرده باشیم، باید جداً نگران باشیم که یک‌جا کار ما می‌لنگد. فریب نفس را نخوریم که هیچ‌گاه دست از سر ما برنمی‌دارد و شیطان هم بیدار و هشیار است. سخن را با کلامی حکیمانه از امیرالمومنین سلام‌الله علیه به پایان می‌بریم که سفارشی چهاربندی به همه کارگزاران نظام است: **«مَنِ اسْتَطَاعَ أَنْ يَمْنَعَ نَفْسَهُ مِنْ أَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ فَهُوَ خَلِيقٌ بِأَنْ لَا يَنْزِلَ بِهِ مَكْرُوهٌ أَبَداً. قِيلَ: وَ مَا هُنَّ؟ قَالَ: الْعَجَلَةُ وَ اللَّجَاجَةُ وَ الْعُجْبُ وَ النَّوَانِي»** [بحارالانوار: ۴۳/۷۵] «هرکس بتواند چهار چیز را از خود دور نگاه دارد، شایسته آن است که هرگز بدی‌ای به او نرسد. پرسیدند: آن چهار چیز چیست؟ فرمود: شتاب در کارها، لجبازی، خودشیفتگی و سستی در کار.» اگر بخواهیم جامعه ما اسلامی شود، و چالش‌ها و بدکرداری‌ها در آن راه نداشته باشد، باید دولت و کارگزاران نظام، اسلامی شوند و این ۴ ویژگی پایه اسلامی شدن دولت است: تأنی و برنامه در کارها نه عجله و شتاب، مشورت با عقلا نه پافشاری بر نظرات و تصمیمات خود هرچند اشتباه آن اثبات شود، توجه و دقت در ضعف‌های خود، نه غرور و خودفریبی و خودشیفتگی و استحکام و توانمندی در کارها نه کاهلی و سستی. حقیقت این است که همه مشکلات ما به این چهار مساله بازمی‌گردد.

*امام جمعه شمیرانات